

ΨΥΧΑΡΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

(*Άνοιχτό γράμμα στον κ. ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ, μουσικό, «κάλλιστον έργου-μηνευτήν τῆς Ἐθνικῆς Ψυχῆς εἰς τὴν ὑπέροχον γλῶσσαν τῆς μουσικῆς» («Ἔστία» 27 Μαρτ. σελ. 1, στήλη 6), καθηγητῆ τοῦ Ὁδείου τῆς Ἀθήνας κτλ. Στὴν Πόλη).*

Ἀγαπητὲ Μανόλη,

Τὸ Σαβατόβραδο, 26 τοῦ Μάρτι, ἔλαβα ἓνα γράμμα σου ἀπὸ τὴν Πόλη· μέσα εἶταν καὶ ἡ ἀκόλουθη **σημείωση** :

«Ἐνα μου ἔργο, ἡ Ρωμαϊκὴ σουίτ . εἶναι, λέει, ἀφιερωμένο τοῦ Ψυχάρη.

«Μετὰ τὴν τελευταία «σημείωση» τοῦ κ. Ψυχάρη στὸ «Νουμά» ξεγράφεται ἡ ἀφιέρωση, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸνομά του. Τὸ ἔργο μένει.

Πόλη 23.ΙΙΙ, 911.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ.

Τὸ γραμματάκι σου συντομώτατο. Μοῦγραφεὶ πὼς ἔχω χρέος, ἂν ὁ Νουμάς εἶναι, καθὼς ἐλπίζεις, λεύτερο ὄργανο τοῦ γλωσσικοῦ ἀγώνα, νὰ τυπώσω ἀμέσως τὴν σημείωσή σου στὴν ἴδια θέση καὶ μὲ τὰ ἴδια ψηφία ποὺ τύπωσα καὶ τὴ **Σημείωση** τοῦ Ψυχάρη. Καὶ μοῦ παρατηροῦσες, πολὺ σωστά, πὼς «ἔτσι ποὺ πάμε, νὰ κάνει δηλ. ὁ καθέννας μας τοῦ κεφαλιοῦ του, θὰ πάμε κατὰ διαόλου».

Τὸ γράμμα σου, ἡ σημείωσή σου καὶ ἡ στερνὴ σου παρατήρηση δὲ μὲ ξιφνιάσανε καθόλου, γιατί τὰ καρτεροῦσα ἀπὸ καιρὸ καὶ ἀποροῦσα μάλιστα γιατί ἀγοῦσανε νάρθοῦνε. Αὐπήθηκα μόνο κατάκαρδα ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ κάμω τὸ χατίρι σου, πρῶτα γιατί τὸ γράμμα σου ἦρθε Σαβατόβραδο, ποὺ εἶχε τυπωθεῖ πιά ὁ Νουμάς καὶ δεύτερο γιατί ἡ **σημείωσή** σου ἔχει πιά τυπωθεῖ στὴν «Ἀκρόπολη» (27 τοῦ Μάρτι, σελίδα 1, στήλ. 2), πολὺ κολακευτικὰ σχολιασμένη, καὶ στὴν «Ἔστία», τὴν ἴδια μέρα, τὸ δειλινό, μὲ τὴ σοφὴ παρατήρηση πὼς «Καὶ μόνον ἂν ἀπὸ τὴν γλωσσικὴν συζήτησιν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸ ξεχώρισμα τῶν δημοτικιστῶν ἀπὸ τοὺς περιέργους γλωσσοπλάστας προέκυπτεν ἡ ὠραία αὕτη ἀγανάκτησις τοῦ μουσικοῦ, ἔπρεπε νὰ εἴμεθα ἐνθουσιασμένοι».

Περὶ τὸ λοιπὸ νὰ μπεῖ ἡ **σημείωσή** σου καὶ στὸ «Νουμά», ἀφοῦ μπήκε σὲ δυὸ τόσο σοβαρὰ φύλλα—καὶ ἡ δουλειά μας ἔγινε.

Τὸ ξέρεις πολυκαλά, καλύτερά μου ἴσως, ἀγαπητὲ Μανόλη, πὼς ὁ **ἀντιψυχαρισμὸς** σήμερα κατάντησε μόδα, ρεκλάμα, ἴσως καὶ μονέδα μὲ μικρή, γιὰ τὴν ὥρα, μὲ μεγάλη ἴσως αὔριο, πέραση.

Ὁ Ψυχάρης μᾶς χρειάζεται στὸ Παρίσι· στὴν Ἀθήνα σήμερα δὲ μᾶς χρειάζεται. Οὔτε ὁ «Νουμάς» μᾶς χρειάζεται δὲ σήμερα στὴν Ἀθήνα. Σήμερα στὴν Ἀθήνα μᾶς χρειάζεται ὁ κ. Βενιζέλος, μᾶς χρειάζονται οἱ ἀντιψυχαριστὲς τῆς Ἀθήνας, μᾶς χρειάζεται ἡ «Ἀκρόπολη», ἡ «Ἔστία», καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλα μᾶς χρειάζεται ἡ Κοινὴ Γνώμη. Μὲ τὸν Ψυχάρη, ὄλ' αὐτὰ τὰ χάνουμε. Δίχως τὸν Ψυχάρη, ὄλ' αὐτὰ μαζί μας.

Καὶ νὰ σοῦ φέρω κ' ἓνα παράδειγμα. Κάτιος ἀγαπημένος φίλος μου, στὸ Παρίσι ὅταν πρωτοπῆγε φίλησε τὸ χέρι τοῦ Ψυχάρη, τὸν εἶπε Δάσκαλό του καὶ δὲν ξέρω καὶ τί ἄλλο ἀκόμα. Προχτὲς τοῦ Βαγγελισμοῦ, τὴ νύχτα, σ' ἓνα γαλατάδικο, στὴν ὁδὸ Ὀμήρου, μπροστὰ σὲ φίλους ἀγωνιζότανε νὰ μὲ πείσει, πὼς ὁ Ψυχάρης εἶναι ἀνόητος καὶ ἀγράμματος ἀφοῦ γράφει στὰ βιβλία του «**ἄ πᾶς !!** (ποὺ δὲν τῶχει γραμμένο οὔτε ὁ πιὸ ἀγράμματος δημοτικιστῆς), **τὰ μέλλα !!** (πληθ. τοῦ **μέλλο**), **τὰ καθῦκα !!** (πληθ. τοῦ **καθῆκο**) κτλ. Δὲ φταίει ὁ φίλος μου. Φταίει τὸ ἀγέρι τῆς Ἀθήνας. Ὅπως δὲ φταῖς καὶ τοῦ λόγου σου γιὰ τὴ «Σημείωσή» σου. Τὸ ἴδιο ἀγέρι φταίει, τὸ ἀγέρι τῆς Ἀθήνας, ποὺ τώρα τελευταῖα τόσο λαίμαργα τὸ ρούφηξες, ὅπως φταίει καὶ τᾶγέρι τῆς Πόλης (καὶ αὐτὸ δὲ Ἀντιψυχαριστὸ εἶναι, καὶ ρῶτα τὸ φίλο μου τὸν Ἀλέκο Πανταζῆ νὰ σοῦ τὸ πεῖ) ποὺ τώρα τόσο λαίμαργα θὰν τὸ ρούφας.

Προχτὲς τοῦ Βαγγελισμοῦ, ὁ Παλαμᾶς, στὴ «Φοιτητικὴ Συντροφία», κηρύσσοντας τὸ Θεῖο λόγο τῆς Ἰδέας, εἶπε πὼς κάθε ἀληθινὸς ἀγωνιστῆς τῆς Ἰδέας βλέπει μπροστὰ του ἓνα γαρμενὸ καὶ βιάζει ἀφοβα σὲ διατόνε. Σήμερα ποὺ σοῦ γράφω, Δευτέρα πρωτῆ, διαβάζω στίς ἐφημερίδες πὼς χτὲς οἱ φοιτητὲς ἀποφασίσανε γὰ μποδίσουνε, σήμερα, μὲ κάθε θυσία τὸν Παλαμᾶ νὰ πάει στὸ Πανεπιστήμιο καὶ νὰ κάψουνε καὶ τὸ «Νουμά». Τοῦ λόγου σου, ἴστερα μάλιστα ἀπὸ τὴ «Σημείωσή» σου, δὲ θᾶχεις φόβη μεθαῦριο οὔτε στὸ Ὁδεῖο νὰ πᾶς οὔτε νὰ σὲ κάψουνε. Οἱ τρελλοὶ μοναχὰ τραβᾶνε μὲ κλειστὰ τὰ μάτια πρὸς τὸ γαρμενὸ. Οἱ φρόνιμοι βρίσκουν τὸ μονοπάτι καὶ τραβοῦνε ἡσυχον καὶ ἀσφαλισμένοι τὸ δρόμο τους.

Τί τὰ θές, ἀγαπητὲ Μανόλη. Δίκιο ἔχεις. Ὅπως πάμε, νὰ κάνει δηλ. ὁ καθέννας μας τοῦ κεφαλιοῦ του, κατὰ διαόλου πάμε. Τοῦ λόγου σου τὸ εἶδες σήμερα αὐτό. Ἐγὼ τὸ βλέπω ἀπὸ χόρνια καὶ τὸ φωνάζω, μὰ κανέννας δὲ μὲ ἀκούει. Τί μὲ νοιάζει; Ὅταν αὔριο πάψω τὸ «Νουμά», ὅταν αὔριο κλείσω γιὰ πάντα τὰ μάτια μου, θὰ τραβηχτῶ ἀπὸ τὸν ἀγώνα, θὰ τραβηχτῶ ἀπὸ τὴ ζωὴ μὲ τὴ συνείδησή

μου ἀναπαμένη πὼς ἔκαμα τὸ χρέος μου.

Τὸ γκρεμὸ τονὲ βλέπω, μὴ θαρρεῖς. Μὰ προτιμῶ νὰ τραβήξω στὸ γκρεμὸ μαζί μ' ἕναν Παλαμᾶ, παρὰ νὰ βαδίζω ἤσυχα κι ἀσφαλισμένα στὸ λουλουδοστρωμένο μονοπάτι μαζί μὲ τὸν κάθε **ἀριβίστα**, ἢ **φτασάτορα**, καθὼς τονὲ θέλει ὁ φίλος μου ὁ Σκίπης, ἢ **σακαρφαλωτῆ**, καθὼς τονὲ μεταφράζει ὁ Ποριώτης.

Δικὸς σου πάντα
Α. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

Στὸ «Paris Journal» (7 Avril 1911, σελ. 1η, στήλη 1η) δημοσιεύτηκε τὸ ἀκόλουθο ἀρθρο, (Vénizélos contre Homère) τοῦ κ. Ψυχάρη, πὸν τὸ ξανατυπώνουμε καὶ μεῖς ἐδῶ σὲ μιὰ πρόχειρη καὶ βιαστικῇ μετάφραση.

Τὸ Paris-Journal ἔνοιωσε ἀπ' τοὺς πρώτους τῆ σπουδαιότητα τῶν πολιτικογλωσσικῶν γεγονότων πὸν ξετυλίγουνται στὴν Ἑλλάδα.

Τὸ διαφέρο του δὲν εἶναι ἀποκλειστικὰ ἑλληνικό. Γιὰ ἕναν ἱστορικό νοῦ, ἢ πρόληψη, σὰ μπορεῖ κανένας νὰ τὴν πιάσει στὴν πράξη ἀπάνω, εἶναι παντοῦ διδαχτική. Μὴ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε πὼς ἡ Γαλλία—ἔξω ἀπὸ Μιστριώτη καὶ Βενιζέλο—ἔχει περάσει ἀπ' τὴν πνευματικὴ κατάσταση, πὸν τόσο παράξενη μᾶς φαίνεται στοὺς Ἀθηنيῶτες σήμερα : πολὺν καιρὸ, πάρα πολὺν καιρὸ, τὰ γαλλικά, τὰ γαλλικά πὸν μιλοῦσανε, περνούσανε γιὰ γλώσσα χυδαία· μονάχα τὰ Λατινικά, τὰ μακαρονίστικα λατινικά δηλαδή, τὰ λατινικά τῆς κουζίνας, φημιζόντουσαν γιὰ εὐγενικά. Στὰ βασιλικά γυμνάσια, τὰ παιδιὰ παίζανε **σλαβάνια**, λατινικά : ad barras— αὐτὰ εἶναι χροῖ τερα ἀπ' ὅ,τι γίνεται στὴν Ἑλλάδα ἴσα μὲ τὸ τέλος τοῦ δέκατου ὕγδου αἰῶνα τὰ προγράμματα τοῦ «Γυμνασίου τῆς Γαλλίας» βγαίνανε λατινικά· ὁ καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας παράδινε λατινικά, δὲ θάβαναι πλιότερα ἀπὸ πενήντα χρόνια. Τέλος διατριβὲς λατινικὲς φημπρικόρουνε πάντα.

Ἄντις γιὰ γαλλικά βάλετε νεοελληνικά, ἀντις γιὰ Λατινικά ἀρχαῖα Ἑλληνικά, καθαρεύουσα ἀντις γιὰ μακαρονίστικα Λατινικά, καὶ θὰ κατιλάβει' εὐτὺς τὴν κατάσταση.

Εἶναι σοβαρή. Οἱ κακόμοιροι οἱ καθαρευουσιάνοι ! Πόσο ξεφυλισμένοι ἀπ' τοὺς δοξασμένους πρόγονους. Δὲ μοιάζουνε νὰ ὑποψιάζονται πὼς οἱ μεγάλοι Ἑλληνες τοῦ παλιοῦ καιροῦ, πὼς ὁ Πλάτωνας, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Θουκυδίδης γράφανε τὰ πιδ **νέα** ἑλληνικά τοῦ καιροῦ τους, τὰ ἑλληνικά τοῦ λαοῦ

τῆς Ἀττικῆς. Οἱ σημερνοὶ σχολαστικοὶ φαντάζονται πὼς τὰ τεχνητὰ τους ἑλληνικά, ἢ καθαρεύουσα, εἶναι ἀρχαῖα ἑλληνικά. Βέβαια ἀπαράλλαχτα ὅπως τὰ μεσαιωνικά λατινικά εἴντουσαν λατινικά στὴ Γαλλία.

Ὁ Φραγκῖσκος ὁ Α', καθὼς λένε, βλέποντας μὰ μέρα ἀπάνω σὲ μιὰ δικαστικὴ ἀπόφαση τῆς λέξεσ αὐτῆς : deboutavit eum de sua dimanda, ἔστειλε κλιὰ τοὺς αὐτὰ τὰ ὄραῖα λατινικά καί, στὸν τόπο τους, διάταξε τὰ γαλλικά τῆς καθημερνῆς ζωῆς γιὰ τὴ γλώσσα τῶν δικαστηρίων.

Ὁ κ. Βενιζέλος, πὸν δὲν ἔχει τίποτα τοῦ Φραγκῖσκου τοῦ Α', πέρασε τώρα τελευταῖα ἕνα νόμο μὲ πνέμα δλότελα ἀντίθετο, ἃ μπορεῖ δηλαδή νὰ πεῖ κανένας πὼς ὑπάρχει ἕνα ὁποιοδήποτε πνέμα ἐκεῖ μέσα : «Ἐπίσημη γλώσσα τοῦ Κράτους εἶναι ἐκεῖνη εἰς τὴν ὁποιάν συντάσσονται τὸ Πολίτευμα καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας τὰ κείμενα. Πᾶσα πρὸς παρφορὰν ταύτης ἐπέμβυσις ἀπαγορεύεται».

Τὸ κείμενο τὸ ἴδιο τοῦ νόμου αὐτοῦ συθεμένο σ' ἀλαμπουρνέζικα ἑλληνικά, πὸν τὰφήνω γιὰ χάρη τοῦ ἀναγνώστη, θάπερτε πρῶτο κάτου ἀπ' τὸ χτύπημα τῆς ἀπαιγόρησῆς.

Μὰ τί ἰδέα παράλογη, ἀλήθεια, νὰ διαλέξῃ κανένας γιὰ μοντέλο γιὰ πρότυπο γλωσσικό, τὴ γλώσσα τῆ διοικητικῆ καὶ δικανικῆ. Κ' ἢ φιλολογία ; Τί γίνεται καὶ πιδὸς λοιπὸν τὴ συλλογιέται μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴ νομοθεσία καὶ μέσα σ' ὅλα αὐτὰ τὰ Συντάγματα μὲ τὸ ἴφος πὸν δὲν ὑπάρχει ; Αὐτὸ εἶναι, μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς μοναδικοὺς τοὺς καννάδες, τὸ σημεῖο πὸν πρέπει κανεῖς νὰ ὑπογραμμίσῃ. Γιατὶ τὸ κάτου-κάτου ὅ,τι καὶ νὰ πε ὁ Μακλαρμέ, πὸν δὲν εἴτανε καὶ τόσο ἀλλόκοτος-σὰ μιλοῦσε γιὰ τὸ μεγάλο Ὅμηρικό φιλολογικό παραστράτημα, ἢ Ἑλλάδα δημιούργησε τὴ φιλολογία· ὄλεσ οἱ φιλολογίεσ τοῦ κόσμου τὴν πηγὴ τους σ' αὐτὴ τὴν ἔχουνε. Τὸ ἀστεῖο εἶναι πὸν σήμερα ἢ Ἑλλάδα ἀπαγορεύει τὴ φιλολογία στὸν ἑαυτὸ τῆς.

Ἄπ' τὴ στιγμῇ, ἀλήθεια, πὸν δὲν εἶναι γραμμένο στὰ ἐπίσημα ἑλληνικά μὴ σὲ ἀπλά νεοελληνικά, τὰ μόνα ὅπον μπορεῖ νὰ γραφτῆ, ἕνα ἔργο τῆς φαντασίας, μονάχα πὸν ὑπάρχει, εἶναι καὶ παρᾶναι ἐπέμβυση πρὸς παρφορὰν τῆς ἐπίσημης γλώσσας.

Ἔτσι, τὰ δημοτικά τραγούδια, οἱ στίχοι πὸν ἀναβροῖσανε στὴ γλώσσα τῆς καρδιάς, ἕνα ποίημα, ἕνα δίστιχο, ὅλα αὐτὰ εἶναι ἔγκλημα πολιτικό.

Μὰ δὲν εἶν' αὐτὸ μονάχα. Ὁ πρωθυπουργὸς εἶχε μέσα στὸ λόγο τον μὴν ἔμπνεψη ἀκόμα πιδ μεγαλοστόχαστη. Ὁρισε ὅτι : «Οἱ ὑπάλληλοι τῆς ἐκπαιδύσεως ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηροῦν τὴν γλώσσαν τοῦ κράτους ὄχι μόνον ἐν τῇ δημοσίᾳ αὐτῶν ὑπηρεσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἔξω αὐτῆς».